

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИЈИ

Бр. 17.

У Новом Саду, 15. новембра 1912.

Год. V.

САДРЖАЈ: Сазив епарх. учит. збора бачког. — Наш народ и његова просвета. — Прошлост и садашњост експерименталне психологије. — Школски ред, школска хигијена и важније напомене. — Језик у својим односима. — Практичне обраде: Оглед из катихеза за IV. р. осн. школа. — Из праксе: Огледи из библ. приповедака за II. р. осн. шк. — Белешке. — Нове књиге. — Књижевни оглас.

Сазив епархијског учитељског збора бачког.

Свима сталезима потребни су састанци, да се на њима посаветују о свом позиву и олакшицама у вршењу позива, а и о другим својим питањима и пословима. А како су тек потребни оваки састанци нама српским учитељима у Угарској, који се због великога наставнога градива на два језика само тако можемо надати бар нешто лакшем раду а и успеху у свом раду, ако стално размишљамо о олакшицама у свом позиву и ако једни с другима стално стојимо у вези и једни на друге се наслањамо. То се пак нигде не може тако добро постићи, као на нашим зборовима.

Зборови ће нам, ако смо на њима вредни и истрајни, дати не само олакшице и искуства у школском раду, него ће нам стално развијати и душевне добности и учинити нас добро спремнима прво у наставничкој нам струци, а после и у опћим знањима и опћој образованости. Тако ће нам знатно скочити вредност и као појединаца, а и као сталеза и у српском а и у страном друштву.

И нема ни бржега ни бољега пута да се учитељство стално диже угледом, него да прво и прво у својој струци постане прави мајстор. Тим путем најпоузданије ће се извојевати све оно што оправдано тражи за себе, а тако ће се најпоузданије доћи и до поправљања материјалнога стања; само друштво ће се заузети за то, јер неће му понос дати

да вредан и одличан сталез просјачки наплаћује и пушта да се бори с материјалним невољама.

Све ово знала је и зна већина српскога учитељства, те већ од онога доба, кад се из певачких и црквењачких пелена подигло на висину учитељскога сталеза, тражило је и тражи своју сталешку организацију. Има већ доста страница у историји српскога учитељства о овом ревновању његову, а и о раду му на својим зборовима.

Да је се било кад спровела *пошћуна* организација: од месне до митрополијске, српско учитељство још би на знатнијој висини стојало по својој стручној спреми и опћем образовању свом. Да су уз средске, епархијске и опће митрополијски збор основане свугде и књижнице: средске, епархијске, митрополијска, ти сређени зборови и књижнице у врло великој мери би били утецали на напредак нашега учитељства у сваком погледу.

Шат се изведе кад овака свестрана и потпуна организација, која само може бити од користи и учитељству а и народу нашем.

За сад је учитељска организација остала само на средским учит. зборовима, којих у Угарској има свега 9 а у Хрватској и Славонији 2. Ови зборови раде по својој увиђавности кад с више, кад с мање успеха, али оно, што би тако потребно било: јединство целога

учитељства у погледима и у раду, утецај јединице на целину и обратно, те уједињење и осећања и рада у једном заједничком циљу, а и вере за одржање у заједничким недаћама и трпљењу, тога нема. Па нема ни уједињавања стручнога искуства у раду ни међусобнога утецања већих количина једних на друге, те ни развијања умешности у практичном школском раду у јачој мери.

Као што је целокупно учитељство од давнина тражило потпуну организацију, тако је и оно учитељство, које је недавно било на овојесењем среском учитељском збору у Ст. Паланци, вољно прихватило мисао и предлог, да се ради бар на сазиву епархијскога учитељскога збора бачкога, кад није могуће и митрополијски збор сазвати. Предлог је овај уважен, те ће тако српско учитељство у Бачкој на пролеће 1913. год. имати прилике да се састане на свом епархијском збору.

Епархијски учитељски збор бачки одржаће се 1. (14.) и 2. (15.) маја 1913. г. у Сомбору. Сомбор је најзгодније место за тај састанак, јер су тамо наше две учитељске школе, тамо су професори наших учитеља а тамо су и будући учитељи и учитељице. Сви ови треба што више да подржавају везу између себе, те да се попуњују празнине, којих свугде има. Професори ће и даље утецати на ученике; на њима ће моћи видети и по неке евентуалне недостатке у свом раду, те ће ове отклонити бар код будућих генерација. Приправници и приправнице пак неосетно ће улазити уз старије другове своје у збиљу свога будућега позива и већ за рана присвојиће многе олакшице за тај рад од својих старијих другова. Осим тога, у учит. школама има нових учила; можда се употребљавају и какви нови бољи методички поступци; има нових справа за експерименталну педагогију и т. д.; све то ће професори члановима збора приказати. Тако ће и учитељство из најмањих села доћи у јаку везу са својом струком и подићи ће се на ону висину, на којој треба да стоји, — све и ако су неповољне прилике кога можда већ почеле да свлаче испод те висине.

Из свију ових разлога по мом мишљењу епархијске зборове бачке треба свагда у Сомбору држати.

Сад пак да кажемо коју о дневном реду овога епархијскога учит. збора, — осим онога, што ће чланови проф. колегија учит. школа на том збору приказати.

На збору том водиће се саветовања о бољим методама у свима наставним предметима појединце и приказаће се по неки бољи поступци и практично; утврдиће се и заокружити минимална грађа за сваки предмет; водиће се саветовања о том како и какве би уџбенике требало написати, те да буду олакшица у настави а не право мучење и учитеља и ученика, каквих уџбеника имамо, па, на жалост, и од учитеља писаца; ако који уџбеник дотле буде готов, приказаће се; установиће се: какве прегледалице да се издаду за предавање писања и цртања у осн. школама; какве збирке треба удесити за предавање писмених састава и т. д. Осим свега тога узеће се још у претрес и нацрт службене прагматике за учитеље.

Као што се види, то ће бити обилат рад, од којег ће имати користи и наше учитељство и наша школа а тиме и народ.

Радујемо се овоме збору, радујемо се овако обилном раду, уверени, да ће се наше вредно учитељство добро и савесно спремити за тај рад.

Извештавајући учитељство српско о овом збору, на којем ћемо врло радо видети и Србе учитеље изван Бачке епархије, желимо томе збору светао и успешан рад.

—т—

Наш народ и његова просвета.

(Наставак.)

Не пази се на педаг. дидак. начело: од лакшег тежем. У трећем разреду основ. школе предаје се „Верују“, а у четвртном и петом „Десет заповеди Божји“. Као да је „Верују“ лакше од „Десет заповеди!“ Не спајају се свугде библијске приче са појединим чланцима симбола вере.

Предаје се сасвим озбиљно о греху у I. и II. разреду, као да дете у тим

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

годинама може имати појам о греху! Па св. тајне! Овако, како се оне тумаче, сасвим је непојмљиво за децу. Катихизис, по коме ми предајемо, добро је написан, али за више разреде гимназије или више девојачке школе. Отворите га ма на којој страни на свакој ћете наћи питања која деца не разуму, нити их могу на овоме степу моћи појмања разумети. Ево само два-три. „Чему нас учи Дух свети?“ „Дух свети нас учи по цркви науци Христовој, а то је најпотпуније откривење Божје!“ (у III. р. основне школе) „Шта се добива од Духа светог у тајни крштења?“ „Добива се *благодат*, која чисти душу од свих греха и освећује ју!“ „Како се треба спремити за св. тајну причешћа?“ „Треба се *очисти*ти од греха у тајни покајања“. „У исто време, када се хлеб и вино освећује, приноси Христос себе за нас на жртву Богу“. „Шта заповеда седма заповест?“ „Да у брачном животу никоме не сметамо!“ (Деца основне школе!) Од реда је ово деци несхватљиво и неразумљиво. Шта све треба да претходи, т. ј. шта све треба деца да знају, наравно разумевајући, те да се можемо упустити у разлагање ових одговора! На испитима слушам праву збрку појмова. Катихета једно пита, дете друго одговара. Ако ко запита, шта то и то значи, ни појма.

Из Библије још никако да изоставимо што-шта. Кајин и Авељ се ваљда зато предаје, да деци нехотице сугерирамо, да може и брат брата убити, о чему не би требала да имају ни појма. Па та страшна слика за нежне дечје душе! Па ђаволи!? Шта ће нам они? Добро би било, да оставимо катихизис на миру као књигу из које ће се учити наизуст одговори. Нека остане као ручна књига наставницима, а они нека бирају шта је најнужније и тумаче само поједина питања простим, разумљивим говором. Катихетама ваља оставити на вољу — наравно спремним — нека развијају верско-морални осећај како уму, па ће ипак бити бољег напретка. Не спутавајмо их!

Нека деца науче молитве, а катихета нека најпростијим речима назначи, шта

у њима молимо. Појам о Богу нека се развије у дечјој души простим речима посматрајући природу. Ту су плодови земаљски: воће, цвеће, сунце, месец, звезде, шуме, дубраве, тице, остале животиње и т. д. и да видите, како ће драги Бога изгледати у души дечјој и добар и леп и благ и истинит. О души, сравни животиње и човека, наводи дар говора, памћења, уображења, да можеш све, што си видео, себи и замислити и да то ради наша душа, коју нам даде — можеш рећи — Дух свети. Тако ће бар донекле имати појам о души. О крштењу и другим св. тајнама испричај укратко како се ради и зашто. О пратеческом греху и не спомињи, јер деца то не могу разумети. О Богу сину, узмимо саме лепе приче о рођењу, васкресенију и т. д. О љубави према ближњем узмимо саме приче. Када испричаш причу „Милостиви Самарјанин“ питај децу, шта је које учинило добра просјаку, суседу и т. д. О поштовању светих, испричај о свакоме по неко добро дело. Када причамо Христове приче, нека никако не буде без слика. Изнеси пред децу слике, па причај и описуј слику. Тај је начин јако занимљив.

Заповести Божје — темељ моралу — ваља растумачити деци што простијим речима и *испричај уз сваку по једну-две приче*. Тако уз дела милости душевне и телесне.

И тако ћемо помоћу веронаука лепо развијати религијски морал, који је темељ и друштвеном, а деца када одрасту, биће прави православни Христијани, а не полутани и луталице. Онда ће им вера облагорођавати душе и стављати их више ништаве материје и упућивати и на идеални живот. И онда ће их вера у невољи са својом тајанственом моћи одушевљавати (Розанов). Требало би уприличити један катихетски састанак те претрести озбиљно ово питање, јер ако остане овако и надаље, биће пусте наше цркве...

На све се стране чује, како наш народ сада слабо полази цркве. Има томе донекле и оправдања. Некада се није баш ни један члан јако утргнуо у раду. Биле

порезе мале, земље засејано толико, колико му је требало за хлеб. Већина се бавила сточарством. Једва су чекали недељу, да оду у цркву. Данас, особито у радно доба, једва чекају недељу и светац да се одморе. Толико је данас голем и разноврстан рад. Али, нећемо погрешити, особито када посмотримо полаз цркве других народа, којима рад није лакши, ако устврдимо, да је клица у овоме немару и у захтевима живе цркве и свештенства према школској деци и у горе наведеном начину предавања веронаука. Место да развијемо љубав према вери и цркви у детињству, ми канда радимо обратно, те млада срца отуђујемо, те данас на многим местима морају тутори намати и плаћати, ко ће носити барјак при литијама...

Непохађање цркве од стране народа у доба, у коме нису у многим и многим местима уведена јавна предавања, у доба, у коме се код нас још не може ни говорити о народним универзитетима као у Данској и т. д. мора се жалити, јер у најближем добу, биће црква, као неке и данас, у којима служе свештеници, који схваћају данашњи дух времена и који осећају, да су они уједно и културни војници свога народа, који располажу и са највише спреме међу сталезима, који су с дана на дан у додиру са народом, не само место за приповедање верских догма, него и једна врста школе, у којој ће беседници свештеници упућивати народ одрасли и у културне тековине напредног света у свима гранама народног привредног живота, иначе ће свештенички сталез остати у позадини у народном животу.

Ја не знам, да ли где народ тако бројно похађа цркву као у Барањи. Па како се тамо ради? После службе или вечерња (у Муачу се служе вечерње и после подне недељом и свецом и пуно је народа у цркви) остане народ у порти. Ту свештеник и учитељ поведу разговор о привреди, трговини и иначе расправљају разна друштвена питања. Сваких ферија бавио сам се у Муачу коју недељу, те сам по сат-два, особито после вечерња учествовао у таквим разговорима. Мило

је човеку, када приметити, како су наши ратари бистроумни и како радо слушају разлагања о дневним друштвеним питањима и како после то причају у својим домовима. Овај начин просвећивања народа мени се јако свиђа. А где ћете наћи лепше и zgodније место од цркве и порте? Читали сте проглас умнога Пупина, да се покуша са вредним и спремним свештеницима у Америци на просвећивању нашег народа. Начин, као овај у Барањи, могао би се и тамо завести, јер радник, као и ратар наш, доспева само свецем и недељом. Зато треба настојати, да народ долази у цркву и он ће и долазити, ако му исту и омилио. Један знаменити шведски научењак је рекао, да су тамо почели рано затварати манастире, док још не беше народних универзитета, а то беше — велика штета за народ, јер се тамо скупљао, а није никоме брањено, да се са народом састаје и просвећује, као што би требало и код нас о манастирским и црквеним славама. Али, о овоме ће бити још говора.

(Свршиће се.)

Прег.

Стеван Радић.

◆ Купујте српске школске жигице. ◆

ПРОШЛОСТ И САДАШЊОСТ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ.

Dr. phil. & paed. Паја Р. Радосављевић — Њујорк.

— Посвећујем брат Хрвату: Жиги Чајковцу,
проф. у Загребу. —

(Наставак).

IV.

Као што смо се увјерили и физичари и физиолози често су се пута лаћали проблема, гдје је био по сриједи духован живот. Физичари се још амизирају од т. зв. оптичким илузијама и дивним феноменима контраста, и ако ни зере физике нема у том предмету. Физиолози

су опет увијек били примљени да се баве проблемима осјета, емоције (осјећаја, чувства) и волиције (воље), да би извели закључке у погледу на тјелесне појаве.

Ја сам споменуо више таквих имена, од којих је најзнаменитији Е. Х. Вебер. Он бјеше чувен физиолог и физичар и, као што је напоменуто, издао је полупсихолошку расправу о „осјетима такнућа и унутрашњим осјетима“, рад, који не само да је навео касније физиологе да наставе рад већ је дао и директног полицаја *Фехнеру*. Тај утјецај може се назвати физиолошким; његова главна услуга у психологији састоји се у томе

квантитативну психологију. Погледајте лик тог немачког психолошког великана.

Фехнер (1801.—1887. г.) бјеше оснивач експерименталне психологије. Као професор физике у лајпцишком универзитету он је пронашао и обрадио методе које се употребљавају при налажењу т. зв. грана осјета. Његова највећа дјела јесу: „Elemente der Psychophysik“ и „Revision der Hauptpunkte der Psychophysik“. Главне заслуге Фехнерове по психологију јесу ове:

1.) Он је изумио *нове методе* у мјерењу интензитета осјета.

2.) Он је завео *нове методе* у израчунавању резултата.

3.) Он је *развио* законе о односу интензитета *осјета*.

4.) Он је оснивалац експериментално-психолошке естетике.

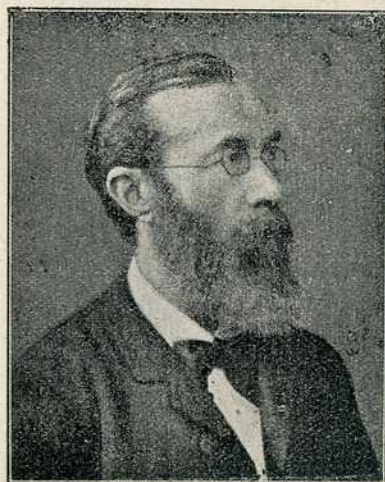

Сл. 2. Густав Теодор Фехнер.

Сл. 3. Херман фон Хелмхолц.

што су тиме осјети обрађени на квалитативан начин — Фехнер се може узети као оснивалац психологије, представљајући коначни пролаз из квалитативне у

Сл. 4. Вилхелм Вунт.

што су тиме осјети обрађени на квалитативан начин — Фехнер се може узети као оснивалац психологије, представљајући коначни пролаз из квалитативне у

што су тиме осјети обрађени на квалитативан начин — Фехнер се може узети као оснивалац психологије, представљајући коначни пролаз из квалитативне у

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

5.) Он је аутор многих мањих психолошких истраживања и проматрања.

Његов највернији ђак и следбеник бјеше скоро покојни Др. *Херман Ебингхаус*, проф. у Хали. Али сад се на позорницу јавља још већи Фехнер. Математичар, физичар, физиолог, психолог и технолог, *Херман фон Хелмхолц* (сл. 3.) дао је психологији вида и слуха најбољу ствар својих наука што је могао дати. Ми га не можемо узети као психолога, јер његов дух бјеше сувише велики за науку која је тако ограничена. Но, ипак имаде њих неколицина, којима психологија више дугује него ли онима, који своју филозофију идентификују са психологијом.

А сад се морамо опет вратити претпрошлом стољећу да спазимо струју мишљења, која је развила психологију. У то доба бјеше онај астроном, који се чуђаше грјешкама своје рођене методе. У прошлом одјељку овог рада спомену смо ту причу. Временито мјерење духовних појава послѣје је опет предузето и усавршено од стране „цара модерне психологије“ — *Вунта*, у чијем се психолошком лабораторијуму и дан дањи ради као у каквој кошници. Као филозоф он је завео индуктивну методу у наукама, које су пређе биле у аренди чисте спекулације (н. пр. логика и естетика) и настојаше свом снагом својом да психологију подигне са тачним мјерењем (т. ј. испитиваше се вријеме што је потребно нервном надражењу да дође у свијест и да постане опажај). Сл. 4. приказује тог славног учењака:

Вунт је рођен у Некерау (Баден) г. 1832. Штудираше медицину у Тибингену, Хајделбергу и Берлину. Његова академска каријера почела је са доцентуром физиологије у Хајделбергу, где је он 1863. год. публиковао своје популарно дјело: „*Vorlesungen über Menschen — und Tierseele*“. Год. 1864. поста ту ванредни професор физиологије. Год. 1866. публиковао је једно друго своје овеће дјело („Физички аксиоми и њихови односи напрама принципима каузалности“). Године 1874. изда своје највеће психолошко дјело: „*Grundzüge der physiologischen Psy-*

chologie“ (шесто издање у 3 дебеле свеске почело је претпрошле године). Те исте године буде позват за професора филозофије у Цирих, а 1875. у Лајпциг. Његова каснија дјела обухватају већим дијелом филозофске гране: „*Logik*“ (1880., 1883.); „*Essays*“ (1885.), „*Ethik*“ (1886.); „*System der Philosophie*“ (1891.), „*Völkerpsychologie*“ и т. д., и т. д.

Психолошки институт у Лајпцигу није предузео само мјерења времена и рад, који је почео Фехнер; он обухваташе све дијелове психологије који су били приступачни експерименталној анализи. Могао би рећи да постоји само двије важне области психологије које нису добиле прилога из Вунтовог психолошког лабораторијума, наиме, моћ и рад у хотимичној акцији (испитивања у Француској и Италији) и примјењивање психолошких начела на педагогију (ово је својствена област, Американца, особито *Хола* (бивши Вунтов ђак) у Клар Универзитету и педагошког факултета у Њујорку, а у новије време ту област нарочито обрађује проф. *Мојман*, некадањи асистент Вунтов а сада професор универзитета у Минстеру). Кад помислимо на солидне свеске испитивања у Вунтовим „Филозофским Штудијама“ и „Психолошким Штудијама“ и ејетимо се да људи који су их исписали бјеху просто људи, који су извађали Вунтове мисли, кад на то помислимо биће нам јасно зашто читав свијет толико слави Вунта називајући га највећим генијем у психологији послѣје Аристотеловог доба. Његови најглавнији асистенти и ђаци јесу: Килпе, Мојман, Скрипчр, Крепелин, Штеринг, Кетл. (Њемачки: *Külpe, Meumann, Scripture, Kraepelin, Störing, Cattell*).

Толико о та три оца експерименталне психологије. А сад да се укратко осврнемо на садању ситуацију психологије и да завршимо овај рад. То је задаћа наредног одјељка.

(Наставиће се.)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Школски ред, школска хигијена и важније напомене.

Практично упуство за млађе учитеље.

Пише: stud. iuris **ЈОВ. ИСКРУЉЕВ**, учит. вежбаонице
учит. школе у Сомбору.

(Наставак.)

III. Ред код куће.

Ученици иду кући у лепоме реду. Пред кућна врата очисте обућу, куцају и на реч „слободно“ улазе у собу; ту поздрављају своје родитеље и оставе своје књиге. Ратарска деца обично држе своје књиге у торби или их баце на кревет, сто, банак. Због тога им се често књиге испрљају или нестану, зато је најбоље да сваки начини себи полицу од дасака и да књиге тамо остави. Интелигентнијој деци старају се родитељи за место, где ће књиге држати. Књиге и теке морају бити чисте и завијене. Ученици код куће помажу родитељима и одмарају се, тек после одмора приступају учењу. После учења одлазе на игру. Није слободно гонити ученике да одмах, чим су изашли из школе, узму књигу и уче, тиме се није ништа успело, јер знамо да су нам деца после школе уморна. Зими једино у вече уче деца. Пре спавања прво се свлаче. При свлачењу нека се пази на ово: капут и прслук веша се о столицу, чакшире се савију и метну преко капута, на седиште се меће кошуља, поша и шешир. Обућа се прво очисти и са чарапама изнесе у ходник или кухињу. Родитељима рекну: „Лаку ноћ“, помолу се Богу и легну да спавају. За време спавања руке се држе на јоргану. На ово требало би родитељи јако да пазе, јер се може ова непажња касније над децом осветити. У јутру чим устану, одма из кревета устају. И на ово треба пазити. Затим долази умивање, чешљање, облачење, молитва, доручак, спремање и полагање у школу. Ако се на улици више ученика састану, одмах се уреде и тако долазе у школу.

IV. Ред у цркви.

У цркву иду школска деца недељом и празником и то на вечерње и св. литур-

гију. На вечерње иду сви ученици само летње сезоне, иначе иде само III., IV., V. и VI. разред. На јутрење не би требало доводити децу у цркву. У цркву се полази $\frac{1}{4}$ часа раније него што ће служба Божја почети. Деца се поређају по разредима и тихо без разговора одлазе у цркву. У цркви се уреде по разредима тако, да у сваком реду буду 4 или 5 ученика. Богу се помолу и стоје мирно, руке прекрсте или слободно их држе доле. Најстрожије се забрањује разговор, гуркање, шаптање и т. д. У школи се упуте кад треба да се прекрсте и главе сагну. При великом входу није слободно тело сасвим сагнути, већ само главу. Да би тишине било у цркви, ученици учествују у појању, или из катавасије, појанке и литургије прате ток богослужења. За време богослужења није слободно излазити напоље. Нужда се свршава пре поласка. Ученици долазе у школу без књига. Ово је врло добро, јер смо тиме избегли то, да нам деца испуштају у цркви књиге и праве немир. У лепоме реду иду опет у школу а одавде сваки својој кући.

Б) ХИГИЈЕНСКА ПРАВИЛА.

После школског реда главнији је захтев уредност и чистоћа тела и одела. Без чистоће и уредности не може се постићи оно: „У здравоме телу и дух је здрав. Нама је нарочито потребан здрав дух, јер у првом реду водимо бригу о умном развићу деце. Ова доле изложена правила треба да су „златна правила“ за све ученике. Зато нека су отштампана посебно, урамљена и нека висе на зиду. На корицама наших школских књига треба да су прилепљена хигијенска правила, а сваки ученик треба да их научи на памет. Она му морају бити хиг. символ вере.

а) Пазимо на чистоћу.

У јутру, чим се пробудимо, одмах устанемо, руке, лице, врат и прса оперемо хладном водом и сапуном, зубе очистимо, косу очешљамо и ишчеткамо, у чистом и неподераном оделу и обући долазимо у школу.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Руке нека су нам чисте а нокти орезани.

Руке оперимо пре сваког јела, уста пак испирајмо чистом водом после сваког јела.

Пљување је рђава наука, али ако не можемо да се одвикнемо од тога, пљујмо у суд за пљување или марамицу. И нос обришимо једино марамицом а не руком или рукавом од хаљине.

Пре него што уђемо у школу или стан, ноге добро избришимо. У школи или код куће не шорајмо ногама, јер се тиме диже прашина.

Не правимо ђубре; папир, остатке од јела, коре од воћа и друго што-шта немојмо бацати на под. Свака школа и кућа нека има за те ствари корпу.

Одело нека је увек чисто и закрпљено, зато нека се недељно више пута испраши, а дневно више пута очисти.

б) *Чувајмо се назеба.*

Ако с поља дођемо у собу, свлачимо одма горњи капут и само га тада навлачимо кад опет изађемо из собе. Уста нека су нам увек затворена, дисање нека је свагда кроз нос, нарочито кад дува ветар.

Врат не увијајмо шалом или марамом, јер нам брже може озопети него иначе.

в) *Добар ваздух.*

Добар је ваздух здравље, рђав је ваздух болест.

Слободне часове пробавимо у слободи, дворишту, бапти, ходнику. Зато време нека се проветре школске дворане.

г) *Држимо тело усправно.*

При ходању, седењу, стојању, држимо тело свагда усправно. Не мојмо се згурити при читању, писању, цртању или ручном раду. Седимо увек тако, да су нам стопале на поду. Седење скрштеним рукама није здраво.

д) *Пазимо на очи!*

Пишимо слова крупно.

У полусветлости и помрчини немојмо писати, читати, цртати; нарочито не би требало радити ручни рад.

Пазимо да нам при раду јака сунчана светлост не улази у очи. Скамије нека су увек тако удешене да нам светлост долази са леве стране.

Књигу држимо при читању у даљини од 25—30 цм.

е) *Одмах пријавимо учитељу:*

ако са места не видимо добро, шта је на табли написано,

ако не чујемо сваку реч учитељевој, ако осетимо на месту превелику хладноћу или врућину,

ако опазимо да је позлило нашем другу,

ако нам нешто фали и ако се рђаво осећамо,

ако нам је код куће неко болестан, нарочито, ако лежи неко код куће од заразне болести.

(Свршите се.)

Језик у својим односима.

Од

ГАБР. КОМПЕЗРЕА.

Превео

ВАСА СТАЈИЋ.

ЈЕЗИК У СВОЈИМ ОДНОСИМА С МИШЉЕЊЕМ.

Резиме о интелектуалним функцијама. — Језик и мисао. — Дефиниција језика. — Знаци. — Природни вештачки знаци. — Како дете научи говорити. — Порекло језика. — Може ли се мислити без језика? — Услуге које језик чини мишљењу. — Језик, оруђе анализе. — Језик, оруђе прецизности. — Језик, испомагач памћења. — Језик, оруђе скраћивања.

Резиме о интелектуалним функцијама. — Пратили смо људску интелигенцију на разним ступњевима њенога развића; видели смо како су, под управом ума, који је извор првих принципа по којима се дух организује, функције перцепције сабирале елементе интелигенције; како су их памћење и репрезентативна машта задржавали; како су их, најзад способности прерађивања преображавале и довршивале изградњу људскога сазнања.

У главном, ум пружа, тако да рекнемо, план за зидање; чула и свест гомилају грађу која се поверава памћењу на чување; затим генерализација, апстракција, машта, закључивање, узму је у своју власт и подижу целокупну зграду.

Тиме бисмо ми свршили проучавање људске мисли и њених закона, кад нам не би преостајало да испитујемо средства којима се стања свести, тако да рекнемо, отеловљавају у материјалним знацима, који се зову речи и који сачињавају језик; којима се откривају изван нас и саопштавају другим људима.

Језик и мисао. — Језик, у осталом, није

само потребно оруђе за саопштавање мисли, и тиме један од битних услова људскога друштва, он је и неопходан испомагач индивидуалне мисли. Њему мисао дугује један део својих напредака. Чак и кад се не би саопштавала, него задржала у кругу личне свести, мисао не би могла бити без језика. Своју мисао, пре него што је кажемо гласно другима, говоримо ми прво у себи. Материјално представљање речи прати свако наше схватање.

Али, пре него што објаснимо услуге које језик чини мисли, треба га дефинисати, назначити му природу и порекло.

Дефиниција језика. — Нећемо овде говорити ни о говору помоћу мимике и геста, нити о писаном језику. То би нас одвело увише далеко. Биће доста ако размотримо говорни језик или реч; то је најважнији од свију споменутих, једно је од битних обележја човека.

Говор помоћу речи се може дефинисати: *систем знакова којима ми изван нас изражавамо сва наша стања свести.*

Знаци. — Знаци су чулне чињенице које представљају друге чињенице. Они су увек материјални, али означене ствари могу бити — или материјалне чињенице: на пример, гром има за знак муњу, грана са дрвета утврђена на врата значи, у неким крајевима, да се ту точи вино; — или пак нематеријалне чињенице. Речи говорног језика означавају невидљиве мисли и осећања, што би све без језика остало, тако рећи, сахрањено и скривено у личној свести.

Природни и вештачки знаци. — Знаци су час природни, час вештачки: у првом их случају непосредно разумемо, јер потичу од саме природе, па их и инстинкт, који их ствара, тумачи; у другом случају они потичу од споруума, конвенције, те су према томе разумљиви само за оне који су научили вредност односа који је својевољно утврђен међу њима и означеним стварима:

„Има знакова, каже Жуфрва, којима се служе сви људи, и које сви на исти начин разумју. Ове знаке и дете нађе и разуме, и ако их није научило. Вештачки знаци, напротив, су чисти споразум, конвенција, и пошто је то везивање знака за означену ствар својевољно, оно није никако универзално.“

Из категорије природних знакова треба споменути смејање, израз веселости, плач, који одаје бол, и уопште гесте, мимику, што све објављује унутрашње страсти, руменило, бледило, итд.

Као примере вештачких знакова можемо навести разне системе писања, чији симболи немају никакав однос са звуцима које они изражавају, телеграфске, морнарске сигнале, итд.

Што се тиче говорног језика, питање је да ли је он систем природних или вештачких гласова. У почетку свом природан, постао је језик у свом развијању и преображајима својим вештачки, а томе је неопоречив доказ

разноликост језика (број познатих језика се диже до девет стотина).

Како дете научи говорити. — Дете научи говорити, пре свега, имитацијом. Оно као папагај понавља звуке које чује да изговарају, па за њих с мање или више тачности везује неко значење. Што има глуво-немих, то је отуд што, глуви од рођења, ови сиротани нису могли научити да понове звуке којих никад нису чули.

Језик је дакле традиција коју нараштај предаје нараштају, па се на тај начин одржава кроз векове.

Међутим је важно констатовати да дете, у извесном смислу изналази језик, да оно код присвајања матерњег језика развија своју властиту активност, и да оно, у прве своје године, показује праву вербалну спонтаност.

Сви посматрачи су опазили ту детињу иницијативу.

„Ништа није дивније, каже Ренап, од моћи изражавања код детета и плодност коју оно показује стварајући себи свој властити говор пре него што му природе његов званички језик.“

Ја добро знам да су многе речи детињег говора диктирале дадиља или мати, које му на ухо понављају изразе традиционалног детињског језика. Хотимце се крње речи коректнога језика да би их дете боље разумело. Са друге стране, извесни изрази детињег речника, привидно оригинални, потичу само од његове невештине да понови звуке које чује.

Али, кад се ове ограде учине, ипак треба признати један део тог речника и изналазачкој активности детета.

„Дете, каже Албер Лемоан, има у језику који га учимо више удела, него што се мисли: кад мислимо да му га дајемо сасвим готов, оно га упола изналази. Погледјте га, кад се орган говора, још сплетен, не покорава његовој слабој вољи; оно је ипак већ способно да мелодично изговара неке самогласе и да артикулише неке сугласе које тек од прилике стварају јавно удешени покрети његових усана и језика му... Ви мислите да ће га у истину мати научити први артикулиран знак, прву реч, која има своје значење: разувригте се, дете даје прву лекцију, а мати је прима. Прва реч коју оно изговара и за коју везује неко значење није реч матерњег му језика коју би било научило од дадиље; оно је израдило грађу без облика за ту реч, оно је за њу везало неки емисао: то је реч из његовог властитог језика, и дадиља учи од њега овај језик пре него што би га учила свој. Овај језик детета, врло сиромашан, чији речник састоји из неколико гласова, из мелодичних крикова, из једва артикулисаних једносложних речи, јесте оруђе којим ће се служити мати да би га научила и навикла на књижевни језик његовог народа и његовог времена.“ (1)

Дете је, дакле, активан сарадник при стицању језика; и та се спонтаност не показује само у изналажењу речи, него и у природној логици његове граматике. „Језик детета, рекао је магистар по овим питањима, Макс Милер,* је више правилан него наш. Деца, кад бисмо их препустили саму себи, мало по мало би уклонили велик број неправилних облика.“ (2)

(1) Albert Lemoine, De la physiologie et de la parole, p. 149.

(2) Max Müller, Lectures sur la science du langage.

Порекло језика. — Ако је истина да дете делимиче изналази свој језик, опет зато је поуздано да је човечанство постепено изнашло језик. Данас се више и не мисли заступати стара теорија која, прогласив човека неспособна да створи једну једину реч, тврђаше да је он, у почетку света, откровењем и непосредним предањем, примио први, сасвим израђен језик од Бога.

Не, језици имају природан почетак. Без прекида измењивани од људи у току времена, они су били, и при првој својој појави створени човеком.

„Замишљати првобитно стање, каже Ренан, у ком човек није говорио, а затим друго неко стање кад је разумео употребу језика, значи сањати. Човек природно говори, као што природно мисли, и једнако је нефилзофски одредити вољи неки почетак језику као и мисли“.

Данас се отприлике сложило у признавању да су прве човеком употребљене речи биле природни крици, узети као знаци, било унутрашњих емоција које су они изражавали, било спољашњих предмета који изазиваху те емоције (понекад звуци, шумови који су се чули у природи, певање неке птице, крик животиње, грмљавине.) Први корени језика су или усклици или *ономатопеје** (подражавање звукова природе).

Може ли се мислити без језика? — Услуге које језик чини мисли тако су велике да се, у претеривању које се не може прихватити, дошло до тврдње да је он управо услов за мишљење. То је де Бонал* изразио овим афоризмом: „Човек мисли што ће казати пре него каже шта мисли“. Другим речима, реч би претходила мисли. Човек би мислио тек помоћу знакова.

Чињенице поричу ову теорију. Глуво-неми мисле, и ако се речју не служе. Језик, истина, употребљавају друге знаке, ако не речи; али ни те знаке не би умели присвојити, кад претходно не би имали мисли.

Дете никад не би научило говорити, кад не би већ имало идеја. Оно је врсно да запамти речи само зато што схвата однос који их везује за мисли које оне изражавају.

Без сумње, код одраслог је настала така кохезија између идеје и речи, да ми никад немамо идеје коју не би пратила реч. Чак и у чисто унутрашњем свом размишљању ми се у памети служимо речима, симболима наших идеја. Али, ако су речи оруђа мисли, оне је ипак зато не стварају. Ми опажамо материјалне ствари, осећамо душевне муке, сећамо се прошлх својих стања, ми чак судимо и закључујемо без помоћи речи. Непознат предмет ми упадне у очи: ја му не знам имена; па ипак ја опажам тај предмет. Две разне боје се покажу мом погледу: није потребно да мислим на њихове називе, да бих утврдио разлику међу њима.

Мисао је, дакле, у извесној мери, самостална према речима. Што то још доказује,

јесте несразмер који често постоји међу снагом мишљења и даром речи. Без сумње, по најчешће је истина оно што каже Боало:

Што се добро схвати, јасно се искаже.

Међутим се дешава чак и дубоким мислиоцима да нису елоквентни, да су у истину сплетени кад треба превести из себе своју мисао.

Кад се ради о појединачним и чулним знањима, онда мисао најмање треба помоћ речи. Интелигенција, тражећи увек материјалан ослонац, налази га, у овом случају, у самим предметима. Напротив кад се мисао диже до апстрактних и генералних идеја, посредовање речи постаје потребније, пошто су речи тада једина материјална ствар за коју се мисао учврсти.

Услуге које језик чини мишљењу. — Али, пошто смо утврдили да мисао претходи језику, да смо ми способни говорити само зато што смо способни мислити, треба се пожурити и додати да би мисао без језика била јединствено немоћна. Право да кажемо, при данашњем стању ствари, пошто је мисао стално уједињена с речју, нама је тешко знати на који ступањ интелектуалне слабости би смо пали и сишли, кад би смо били лишени језика. Ипак се може назначити у ком је погледу језик нарочито неопходно оруђе мишљења: 1^о као оруђе анализе; 2^о као оруђе прецизности, тачности; 3^о као оруђе мнемотехнике; 4^о као оруђе скраћивања.

Језик, оруђе анализе. — Кондијак је рекао да су језици *методи анализе*. Без сумње, анализа мисли је, пре свега, унутрашња, интелектуална радња; али механизам језика, ако и не пвршује анализу, бар је олакшава. У осталом, извесни судови су, па неки начин, тренутне радње духа; језик их не може изразити него sukcesивно и разним речима. Свака од ових речи је, за сваки елеменат мисли, нешто аналогно ономе што су епрувете, у које хемичар, пошто је разложио неко тело, меће посебно разне једноставне елементе које је добио тим растварањем. Према томе, пошто је одвојно један од другог разне делове својих судова, пошто их је, тако да рекнемо, учинио непокретнима у различитим речима, дух је боље у стању да их упореди и да им схвати однос.

Језик, оруђе прецизности. — Свако зна колико наше мисли остају неизвесне и неодређене док нису изражене. Наше замисли су смршене док не нађу свој облик у речима. Колико нам се пута само дешава да приписујемо велику вредност схватањима која, пошто су преведена у речи, чине се нама самим слаба и безначајна! Речи су немилосрдни преводници наших мисли; оне им истакну све недостатке. А оне исте, у накнаду, дају нашим идејама сву њихову снагу, сву им јасноћу.

Језик, испомагач памћења. — Језик је и оруђе

мнемотехнике,* и, заправо, ова му корист потиче од претходних. У истину, баш зато он олакшава анализу мисли, а и зато што фиксира идеје отеловљавајући их у речима, језик помаже памћењу. Немогуће је замислити шта би памћење било без помоћи језика: нека врста замршена хаоса у коме би смо ми пипали око себе као у мраку. Помоћу речи, напротив, ми се лако служимо својим сећањем, нарочито кад се то сећање примењује на опће идеје.

„Једна је реч довољна па да себи представимо резултат до кога су нас довеле дуге и мучне радње. То је целина коју нам је дао заморан низ делимичних додавања. Одузмите себи ту реч, то јест тај збир: ви тиме осуђујете себе да поново пређете тај пут, да поново отпочнете исти посао... Језик, удружујући идеје с речима, фиксира их и устаљује; његовом помоћу апстракција, генерализација, чисти појмови, добивају тело, постају супстанције, и живе тако самосталним животом који, ма колико да подлежи случајностима, ипак нама допушта да оне појмове држимо у резерви и да их поново нађемо, кад нам затрабају.“ (1)

Језик, оруђе скраћивања. — Најзад, језик је користан и потребан још и зато што упрошћава, што скраћује посао мишљења. Идеје, кад се јаве духу, увек су више или мање праћене сликама. Мислимо ли на долину: ма колико летимична да нам је мисао, наша машта одмах себи представља ливаде, шуме, околне планине. Мислимо ли на човечанство: чак и та апстрактна слика повлачи за собом читаву поворку слика, представу о томе и том човеку, те и те расе. Али, посредовањем речи, тај посао машинског представљања је духу уштеђен. Реч делимично замени слику: она извећбаном духу постаје еквивалент идеје; тако да ми мислимо у речима, а не у идејама. Кад читамо, кад држимо говор, ми никако немамо времена да иза сваке речи схватимо све што та реч значи. Исто као што алгебарски* знаци помажу математичару у његову рачунању, јер реалне и одређене бројеве замењују апстрактнијим знацима, споразумним симболима; тако и речи постају заменици мисли, па нам уштеде непотребне труде.

Истина, овде се корист од језика додирује с његовим незгодама и опасностима. Ми лако можемо да одвише заборавимо саме ствари, идеје, да се ослонимо на речи; и пошто не мислимо на односе који постоје међу знацима и означеним стварима, наша мисао постаје понекад чисто вербална. И за језик је истинита опасност од „остварених апстракција“.

Сад то како било, језик чини, на пеки начин, део који допуњава мисао: створен њоме, он је од своје стране развија, помаже јој, одређује ју; он олакшава, најзад, бреме интелигенције.

РЕЗИМЕ.

132. *Језик* помоћу речи није само потре-

бно *оруђе* за састављање мисли; он је *испомагач* унутрашњег развића индивидуалног мишљења.

133. Језик је *скупи знакова* помоћу којих изван нас изражавамо наша стања свести.

134. Знаци су увек материјалне чињенице.

135. Разликују се две категорије знакова: *природни знаци* који су универзални и непосредно разумљиви; *вештачки знаци* који изражавају само односе према споразуму, и које према томе треба научити.

136. Језик, *природан по свом почетку*, постао је *вештачки у свом развијању и у преображајима својим*.

137. Дете научи да говори највише имитацијом; оно међутим показује истинску спонтаност у стицању језика.

138. Језик је, у почетку, позајмно прве своје гласне елементе било од *усклика*, било од *животињских крикова*, од *шумова природе*.

139. Тврдило се, погрешно, да језик претходи мишљењу. Мисао на сваки начин *претходи језику*, али не може бити без њега.

140. Језик, одиста, чини велике услуге мишљењу. Он је *оруђе анализе*, пошто нам помаже да мисао растварамо на разне јој елементе везујући ове за различите речи.

141. Он је оруђе прецизности, јер даје нашим појмовима коначан облик.

142. Он је оруђе мнемотехнике; јер фиксира, устаљује, тако да рекнемо, резултате стечене нашом интелектуалном радњом.

143. Најзад, он је оруђе скраћивања; јер он упрошћава посао мишљења; он духу чини услуге сличне услугама што их алгебра чини рачуници.

Практичне обраде.

ОГЛЕД ИЗ КАТИХЕЗА ЗА IV. РАЗРЕД ОСНОВНИХ ШКОЛА.

О. КАТИХЕЗА.

О нади. О гресима против наде.

(Наставак).

Припрема. — Седам браће макавејске били су побожни Јудеји, али нису сви Израелци били такви као они. Често се дешавало да су они грешили. Тако су они грешили, када су пролазили кроз пустињу. Ја сам вам већ причао о томе, да је Бог помоћу Мојсија извео Израелце из Египта, јер им је тамо јако рђаво било. Они су ишли кроз пустињу, да би дошли у обећану земљу. Ова се земља назвала Ханаан. Мало после тога, када су кренули на пут, добили су они од Бога десет заповести, које сте ви научили. Истина је они су се

(1) Albert Lemoine, op. cit.

решили и обвезали да поштују Божје заповести, али су их зато ипак често погазили.

Сврха. — Данас ћу вам причати о томе, зашто су Израјљци тако дуго морали остати у пустињи. С тиме у свези учићемо о *нади и гресима против наде у Бога.*

I. Излагање.

Најпосле стигоше Израјљци на границу земље Ханаан. Мојсије изабра Исуса Навина, Халева и још десет других најугледнијих људи и посла их да испитају, каква је земља. После четрдесет дана вратише се они натраг и отидоше Мојсију и Арону. Цео се народ беше скупио, а Исус Навин и Халев стадоше причати: „Ми смо били у земљи, у коју сте нас ви послали. То је одиста земља, у којој тече мед и млеко. Погледајте само плодове, који у њој успевају!“ Они донесоше са собом јабуке и смокве и један велики грозд, који су два човека носила на једној обраници. Али осталих десет људи стадоше сасвим друкчије говорити, него Исус Навин и Халев. „Земља, у којој смо ми били, — рекоше они — јесте рђава земља. Градови су велики и до неба високим зидовима опкољени. Људи у њима јачи су од нас. У њима станују сами ђинови. Ми смо прави скакавци према њима!“ Тада је цео народ почео да виче и да плаче. Сви Израјљћани почеше да гунђају против Мојсија и Арона и рекоше: „Зашто нисмо умрли у Египту или зашто не пропадосмо у овој пустињи! Наша ће деца постати пленом наших непријатеља. Боље је за нас да се поново у Египат вратимо. Напред! изаберимо себи вођу, да се натраг вратимо!“

А Мојсије и Арон падоше на лице пред народом да би га умирлили. Мојсије рече: „Немојте се плашити! Немојте их се бојати!“ Мојсије и Халев рече: „Ми смо земљу добро прегледали (уходили). Она је веома добра. Господ Бог је с нама“. Али узалуд беше свако наговарање. Цео је народ беспо викао и хтедоше камењем засути Мојсија и Арона, Исуса Навина и Халева.

Тада се на једанпут јави слава Божја у облику над шатором савеза и Бог рече Мојсију: „Докле ће ме овај народ врећати? Докле неће он у мене веровати после толиких чудеса? Послаћу мору на њега и узећу многе са овога света. А тебе ћу учинити вођом већег и силнијег народа, него што је овај“. Тада рече Мојсије: „Опрости зла дела, молим ти се,

овоме народу по величини милосрђа твојега, као што си му праштао од Египта па све до сада“.

А Господ рече: „Ја ћу да им опростим, као што си ти рекао. Али реци им, као што живим, говори Господ, учинићу вам, као што сте ви то желели. Нека ваша телеса иструхну у пустињи; ни један од свих оних, који су гунђали против мене, неће видети обећане земље. Нико осим Исуса Навина и Халева. Али вашу ћу децу превести и тамо. Они нека добију земљу, коју сте ви одбацили. Четрдесет година нека они станују у пустињи, док не иструхну телеса њихових отаца.“ Тако се то и догодило. Израјљци су још 37 година лутали по пустињи. Сви они, који су изашли из Египта, полако помреше у пустињи и тек су њихова деца могла ући у земљу обећану.

II. Тумачење.

1. (Шта значи надати се у Бога?) — Израјљцима је веома тешко било у земљи Египту, јер су тамо морали да раде најтеже послове и то само зато, да би их што пре нестало с овога света. Када је изашла страшна заповест Фаранова, да се свако мушко дете израјљско убије, муке њихове су превршиле сваку меру. Оне се више нису могле подносити. Зато су се топло Богу молили да их избави из земље египатске. Бог је послао Мојсија да би извео народ из проклете земље обећао им је дивну земљу, ако га буду слушали и њега поштовали. Израјљци су све обећали и кренули су се на велики и тешки пут. Опасно је било усудити се па тај пут. Али Израјљци су ипак пошли, не с тога, што би се може бити и сувише уздали у своју снагу, да ће све опасности савладати. Они су се надали од Бога да ће им он помоћи. Бог им је обећао, да ће их одвести у земљу, где тече мед и млеко, т. ј. у којој има доста меда и млека. Израјљци су сигурно очекивали, да ће Бог то своје обећање испунити, па ма им какве велике опасности на томе путу претиле. *Надајти се у Бога значи за сигурно очекивати, да ће нам Бог дати све оно, што нам је обећао.* (II. 188.)

2. (Шта нам је обећао Бог?) — Бог је обећао Израјљцима, да ће их увести у обећану земљу, да ће их избавити из тешкога ропства, ако се буду њему покоравали. И Бог је своје обећање и испунио. Али шта је обећао Бог да ће нама дати?

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

а) (оно, што од њега молимо) — Господ наш Исус Христос пре него што ће да пострада за све нас грешне људе, једном приликом рече својим апостолима: „Што год заштите у Оца у име моје, оно ћу вам учинити, и ако што заштите у име моје, ја ћу учинити“. (Јов. 14. 13.—14.) Израилци су стењали у страшноме ропству египатскоме; није било доста, што су морали да раде најтеже послове, него је још издана страшна заповест, да се њихова мушка деца поубијају. Молили су се Богу, да их избави из ропства и он их је избавио. Наш нам Спаситељ изрично говори, да ће и наше молитве саслушане бити, само ако су упућене Богу у име Исусово. Шта то значи молити се Богу у име Исусово?... Ако би се које дете молило Богу да му даде доста новаца, да ли би се оно молило у име Исусово?... Не би, јер је сам Господ наш Исус Христос рекао, да не тежимо за богатством овога света, које једу лопови и мољци. Али, ако се молимо Богу да нам даде небесно царство, онда се молимо у име Исусово и он ће нам молбу и испунити. *Бог нам је обећао да ће нам даћи оно, што од Њега молимо.* Разуме се, само тада, ако је та молба достојна хришћанина, ако је она упућена Богу у име Исусово.

б) (оно, што нам је потребно да се можемо спасти.) — Израилцима је обећана дивна земља, Ханаан, у којој је текао мед и млеко. То је лепо. Али је још лепше обећање Спаситељево, да ће сваки праведник доћи у небеско царство. Оно је тако лепо, да вам га ја не могу ни описати и када би смо ми могли тамо да пошљемо своје извиднице, да испитају како је тамо, онда би оне после својега повратка рекле о томе: „То је земља, у којој тече мед и млеко“. У ову земљу желимо ми сви да уђемо и надамо се, да ћемо својим животом то и постићи. Ми се надамо, да ће нам Бог помоћи да у то царство небеско уђемо, а ако нам сатана смета да у њу уђемо, надамо се да ћемо га Божјом помоћу поделити. Бог нам је обећао да ће нам дати све оно, што нам је потребно, да уђемо у то небеско царство, т. ј. да се можемо спасти. Ради тога нам је Он још пре доласка Господа нашега Исуса Христа дао својих десет заповести, да би смо их вршили и тако се спасли. (Лука 10. 27.) Исус нам је Христос дао своју свету науку и оставио је свету цркву да је чува

и шири међу свима онима, који желе да уђу у вечито блаженство. *Бог нам је обећао да ће нам даћи оно, што нам је потребно да се можемо спасти.*

Видите ли, децо, како је драги Бог неизмерно добар! Он је учинио два велика обећања у нашу корист. *Бог нам је обећао да ће нам даћи: 1., оно, што од Њега молимо, и 2., оно, што нам је потребно, да се можемо спасти.* (П. 189.)

(Наставиће се.)

Из праксе.

Огледи из библијских приповедања за II. р. осн. школе.

Исус од 12 година.

Кад је Исусу било 12 година оде са оцем и матером у цркву на празник. Црква је била у вароши Јерусалиму.

Кад су се враћали кући, Исус се изгуби. Мати и отац тражили су га путем, међу сродницима и знанцима. Кад га нису нашли врате се у Јерусалим и нађу га у цркви, где се разговара са ученим људима.

Мати му рекне: „А где си сине, од кад те тражимо ја и отац!“ А Исус им одговори: „А што ме тражите, кад сам ја у кући оца мога небеснога!“

Исус се врати с родитељима кући у Назарет и слушао је своје старије као добро дете. Тако треба и ми да слушамо своје старије и да поштујемо.

Исус благосиља малу децу.

Матере донесу једанпут Исусу децу да их види и благосиља.

Ученицима то не буде право, па рекну матерама: „Идите даље с том вашом децом и не досађујте нашем учитељу!“

Кад то чује Исус, а он рекне ученицима: „Пустите децу нека долазе к мени, јер таквих је царство божје!“

Тако и данас воле Исус добру и послушну децу и шаље им анђела да их чува од зла и упућује их на добро!

Крштење Христово.

Кад је Исусу било 30 година, дође на реку Јордан и ту га је крстио св. Јован.

Исус се за то крстио да нам остави спо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мен, да се и ми једанпут у животу крesimo.

Док се Исус кретио сисао се над њим св. дух и чуо се глас божји: „Ово је мој син мили који ми је по вољи“.

Проповедање Христово.

Тајна вечера.

(Види 8. бр. „Шк. Гл.“ о. г., стр. 137.)

Страдање Христово.

I.

После тајне вечере изађе Исус са својим ученицима у једну башту. У башти се молио Богу и јавио му се анђео.

Наједанпут дођу војници. Њих је водио Исусов ученик Јуда. Јуда изда Исуса војницима. Они га ухвате, вежу и одведу судијама.

Судије су нашле сведоке који су сведочили на Исусу, али то ништа није било истина. Напоследку један судија запита Исуса: „Јеси ли ти син божји?“ А Исус одговори: „Па ти кажеш!“ Судија се на то тако ражљути, да је подерао на себи хаљину. А свет који је ту био стане пљувати на Исуса и тући га и још су тражили да се Исус осуди на смрт.

II.

Сутра дан одведу Исуса Пилату да му суди.

Пилат је видео да је свет из пакости устао на Исуса, па је хтео Исуса да пусти, али је свет и сад тражио, да се Исус осуди на смрт.

Кад је Пилат видео да се свет све већма буни, а он рекне: „Ово је човек праведан, ја нећу да га узмем на душу!“ А свет повиче: „Распи га, распи га, а ми ћемо бити криви!“ Пилат им преда Исуса да га разапну.

III.

Војници одведу Исуса иза вароши на један брежуљак, који се звао Голгота и ту га разапну између два разбојника. Један разбојник ругао се Исусу, а други му се молио: „Сети ме се Господе кад дођеш у твоје царство!“

А Исус му одговори: „Данас ћеш бити са мном у рају!“

*

Док је Исус био на крету, била је тама по целој земљи, јер је сунце помрачило.

Око 3 сата после подне Исус рекне: „Свр-

шило се!“ Затим повиче: „Оче, у твоје руке предајем дух мој“

После тога Исус издахне.

*

Погреб Исусов.

Исус је умро у петак после подне око 3 сата.

Два ученика Христова Јосиф и Никодим оду код Пилата и замоле да скину тело Исусово с крета. Пилат им допусти и они скину тело Исусово с крета и положи га у нов гроб близу Голготе.

Злотвори Христови знали су, да је Исус рекао да ће ускрснути. Они нису томе веровали па оду Пилату, а он им да војнике да чувају гроб Христов; навале велики камен на Христов гроб, а гроб запечате.

Ускрс.

У недељу врло рано земља се затресе и одвали се камен са Христовог гроба а Христос устане из гроба.

Војници од страха нападају на земљу и нису знали за себе, а кад себи дођу побегну у варош.

За васкрсење Христово прво су дознале жене које су пошле на Христов гроб. Кад дођу до гроба виде да је отворен и празан. У тај мах опаже два анђела и уплаше се. Један им анђео рече: „Не бојте се! Ви тражите Исуса! Он је ускрсно, ево место где је лежао“!

Жене се врате патраг у Јерусалим и јаве апостолима, да је Исус ускрсно из гроба.

Вазнесење.

У четрдесети дан после Ускрса, јави се Исус апостолима и изведе их на гору Јелеонску и ту се узнесе на небо,

Док су апостоли гледали за Исусом, јаве им се два анђела и рекну: „Што стојите и гледате? Исус ће исто тако доћи као што видите да иде на небо“.

Апостоли се врате у Јерусалим и чекали св. духа којег им је Исус обећао.

Духови.

Кад је прошло десет дана, сиђе се на апостоле св. дух и они се развију по свету, да проповедају Христову науку.

Тако се раширила Христова наука по

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

целоме свету, а они који се по њој владају зову се Хришћани.

Све што је Исус учио свет записано је у еванђељу, а све што су апостоли говорили записано је у апостолу.

Еванђеље чита свештеник на свакој служби божјој, а апостол чита ђак.

Белешке.

Деоничари нове емисије учит. Д. Д. „Натошевић“ позивају се да од 1—15. дец. по нов. к. уплате четврту рату за своје деонице. Четврта рата је за старе деоничаре К 3-50 по једној деоници, а за нове К 4-50 по деоници.

„Српски учитељски конвикт“ у Новом Саду примио је у новембру о. г.: од г. Душана *Кашћана*, равн. учитеља у Нештину 15 К чланарине. — Од г. *Станка Борића*, учитеља у Лединици 52 К чланарине. — Од г. *Милована Тодорића*, равн. учитеља у Добринци 10 К чланарине. — Од гђе *Љубице Шашић* из Товаришева 12 К прилога, скупуљен у сватови г. *Стевана Шашина*, учитеља у Сомбору. — Од г. *Милоша Милошевог*, пароха у Чакову, 20 К прилога у место венца на одар свом оцу пок. *Тодору*, поседнику из Жабља.

Учитељска плата у време рата. За време рата државни учитељ ако је војник добија само годину дана половину плате, а вероисповедни у истом случају једну трећину. После годину дана не добију ништа. За време рата су школе већином затворене. Учитељ који није војник и не оде у рат добија целу плату.

Одгођена конференција. К. Замуровић учитељ и др. јављају, да је одгођена конференција која је била заказана на Ваведеније по подне у Н. Саду. Ово је учињено на захтев више њих који су хтели да буду присутни на тој конференцији, али им сад није могуће.

Шта раде црногорски учитељи? Са Цетинња нам јављају 17. нов. о. г. да су црногорски учитељи сви на бојном пољу а тако и њихови школски надзорници. Тако ће и на бојном пољу да засведоче самопрегоран рад за добро свога народа. У разним бојевима рањено је више црногорских учитеља и то: Михаило Стругар, учитељ у пензији; затим активни учитељи: Лука Адић, Нико Филиповић,

Ђуро Ђуришић, Станоје Ђуришић. Учитељ Илија Лошичић погинуо је у првом боју код Скадра. Од школ. надзорника рањен је Ђ. Шпадијер и лечи се код своје куће на Цетинју. Овако јуначко пожртвовање наше учит. браће у Црној Гори заслужује свако признање. Нека су им сретне ране и петвековним српским мучеништвом благословени подвизи, а погинуломе другу нека је слава!

„Нико нема што Србин имаде“. Србин има и оваких школских старешина као што су ови у Палачковцима у Босни:

Срп. прав. цркв.-школ. Одбор у Палачковцима.

Број 24 ex 1912.

Госп. учитељу ПЕРИ ЈОВАНОВИЋУ

у

МЈЕСТУ.

Данашњи одбор ријешно је у својој државној сједници од 2. септембра о. г., да ти се исплати 200 К за мјесеце јули и август. И од данас више не признајемо те за учитеља наше школе у Палачковцима због твоје болести, и да нам имаш школу окречити за 15 дана, јер ми морамо себи учитеља тражити.

Из сједнице држане у Палачковцима, 2. септембра 1912.

Перовођа:

Димитрија Ивановић с. р.

Предеједник:

Јосиф Ракић,
свештеник.

Красне су то народне старешине које се овако разговарају са својим учитељима и тако му захваљују што им је децу изводио на пут. Јовановић је стари учитељ и тражио је умировљење, а у последње време је почео побољевати и општ. старешине се тако растају с њиме.

Јан Амос Коменски. 15. нов. навршило се 242 год. од смрти славног Словенина. Рођен је 1592. у Угар. Броду у Моравској, а умро је 15. нов. 1670. у Амстердаму.

Конгрес дечјих лекара. Од 27—31. дец. одржаће се у Петрограду први сверуски конгрес дечјих лекара. На конгресу ће се расправљати о физиологији, патологији и дијететици одојчади; о чувању здравља и живота дечја; о заразним болестима дечјим и о борби против њих; о туберкулози и сифилису у дечјем добу; о клиници дечјој; о болестима школске деце и борби против истих. За време конгреса биће приређена изложба о разним одељцима физиологије, патологије, дијететике и хигијене дечје и издаваће се „Дневник“.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Савез немачко-аустријског учитељства, у одржаној одборској седници у Бечу 1. окт. о. г. донео је резолуцију у којој изјављује жаљење што влада и сабор нису још уредили плате учитељске. Чини пажљивим одговорне чиниоце на катастрофалне последице које могу настати по народ и државу занемаривањем животних питања учитељских и опомиње посланике и владу на њихову дужност. Одбор Савеза очекује да ће сабор у најкраћем року коначно уредити то питање.

Zwiazek nauczycielstwa ludowego у Галицији т. ј. удружење народног учитељства у Галицији, са седиштем у Кракову, има 7000 чланова учитеља и учитељица. Основано је 1906. г. против старијег конзервативног удружења Пољско педагошко Удружење, којем је седиште у Лавову. Удружење има 1802 месна одбора. Орган му је „Glos nauczycielstwa ludowego“, излази двапут месечно. Имање је удружења 4500 круна.

Издатци на учитељске школе у Аустрији. У прорачуну за 1913. г. предвиђено је 227.224 К више него ове године. Од тога долази на Чешку 43.933 К, на Моравску 5422 К, на Шлеску 13.545 К. Осим тога помажу издржавање тих школа поједина места у којима су зводи као у Хрудиму, Буђејовицима, Јичину, Прибраму, Собеслави, Прагу и др.

„Школски Гласник“ броширан за 1909., 1910 и 1911. може се добити à К 4.—.

Нове књиге.

Extrait de la liste des crimes et délits commis en vieille — Serbie de 1899 a 1912.

У овој књизи је објављен списак турских зулума од 1899. до 1912. који су изведени над Србима у бившој турској царевини. Разуме се да је ово тек приближно могло бити побројано, и да многа злочинства нису забележена. У књизи је наведено 343 убиства; 224 покушаја убиства; 299 крађа и отимачина; више скрнављења манастира и других светих места; 150 разних насиља; преко 60 паљевина; 35 случајева силовања; 71 случај грабежа; 48 случајева новчаног глобљења. Уз поједине случајеве наведени су и ближи податци, где их је било. Ово је тек један минимум од оног небројеног разбојништва, које су наша браћа подносила у тим напаћеним ерским земљама.

Библиографија дела Димитрија Руварца од године 1864—1912. У спомен своје 70 годишнице издао је Д. Р. списак свију својих радова на књижевном пољу, који су изашли у јавност или као засебна дела или као чланци по разним стручним и политичким листовима. У књизи је наведено 904 рада, од којих је изашло посебно издано или отштампано 80. Књигу је посветио писац тројици својих још живих школских другова,

Н. Наторић. Песталоци. Его живњ и его идеи. Съ портретомъ. Переводъ с њемецкаго М. А. Энгельгардта. Бесплатное приложеніе къ № 45. газеты „Школа и Жизнь“ за 1912. год.

Књижевни оглас.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА ЖУРНАЛЪ

„ВѢСТНИКЪ ВОСПИТАНІЯ“.

XXIV г.
изданія.

1913 г.

Журналъ ставитъ своєю *задачею* выясненіе вопросовъ образованія и воспитанія на основахъ научной педагогики, въ духѣ общественности, демократизма и свободнаго развитія личности. Съ этою цѣлью журналъ слѣдитъ за развитіемъ педагогическихъ идей, за современнымъ состояніемъ образованія и воспитанія въ Россіи и за границей и даетъ отзывы о новыхъ книгахъ по педагогикѣ, естествознанію, общественнымъ наукамъ, о дѣтскихъ книгахъ и друг. Кромѣ того, въ журналѣ помѣщаются научно-популярныя статьи по различнымъ отраслямъ знанія и искусства, литературно-педагогическіе очерки, рассказы, воспоминанія и проч.

Журналъ выходитъ 9 разъ въ годъ (въ теченіе лѣтнихъ мѣсяцевъ журналъ не выходитъ); въ каждой книжкѣ журнала болѣе 20 печатныхъ листовъ.

Подписная цѣна: въ годъ безъ доставки—5 р., съ доставкой и пересылкой—6 р., въ полгода—3 р., съ пересылкой за границу—7 р. 50 к.; для недостаточныхъ людей цѣна въ годъ съ доставкой и безъ доставки—5 р.

Земствамъ, городскимъ самоуправленіямъ, просвѣтительнымъ и учитељскимъ обществамъ при подпискѣ не менѣе чѣмъ на 5 экземпляровъ дѣлается уступка въ размѣрѣ 5% подписной цѣны и при подпискѣ болѣе чѣмъ на 10 экземпляровъ—въ размѣрѣ 10%. Уступки эти дѣлаются при непремѣнномъ условіи высылки денегъ непосредственно въ редакцію.

Плата за объявленія въ журналѣ: 30 руб. за страницу и 15 руб. за полстраницы.

Подписка принимается: въ конторѣ редакціи (Москва, Арбатъ, Старо-Конюшенный пер., домъ № 32), во всѣхъ почтовыхъ и почтово-телеграфныхъ учрежденіяхъ и во всѣхъ крупныхъ книжныхъ магазинахъ. Гг. иногороднихъ просятъ обращаться прямо въ редакцію.

Редакторъ-издатель д-ръ Н. Ф. Михайловъ.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА